

Nr 166.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1950/51 till centraldepån för blindas arbeten m. m.; given Drottningholms slott den 17 februari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,

enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen redovisas en av statens sakrevision gjord utredning rörande centraldepån för blindas arbeten. Förslag framlägges om att den försäljning av blinda hantverkares produkter, som f. n. bedrivs av centraldepån, skall överlåtas till De blindas förening. Vidare föreslås nedläggande av den vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män bedrivna materialdepån. Anslag äskas till lån åt De blindas förening, till driftkostnader för centraldepån m. m.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 17
februari 1950.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anför efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkt 93, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1950/51 beräkna till Driften av centraldepån för blindas arbeten ett anslag av 187 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

Inledning.

Centraldepån för blindas arbeten, som står under ledning av statens blinddepånämnd, har enligt instruktionen för nämnden (nr 644/1941) till ändamål att till främjande av utkomstmöjligheterna för blinda hantverkare tillhandahålla dem arbetsmaterialier och försälja av dem tillverkade färdiga arbeten. Statens blinddepånämnd består av sex av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter jämte suppleanter. Styrelsen för de blindas förening skall enligt instruktionen beredas tillfälle föreslå en ledamot jämte suppleant samt direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas och Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda att gemensamt föreslå en ledamot jämte suppleant.

Sedan statens blinddepånämnd i skrivelse den 17 september 1948 dels anmält, att en betydande del av det för centraldepån anvisade förlagskapitalet gått förlorat dels ock anfört erinringar mot verksamhetens nuvarande organisation, uppdrog Kungl. Maj:t den 24 september 1948 åt statens sakrevision att företaga en översyn av blinddepånämndens verksamhet och formerna för dess bedrivande. I skrivelser den 13 december 1948 och 17 februari 1949 lämnade sakrevisionen en redogörelse för den dittills verkställda granskningen av blinddepånämndens verksamhet samt yttrande över av

nämnden avgivna framställningar om anslag. Härvid framhöll sakrevisionen, att den ännu icke var beredd att taga ställning till alla de spørsmål som voro för handen beträffande handhavandet och utförandet av den vid centraldepån bedrivna verksamheten. På grundval av den då föreliggande utredningen förelades riksdagen i propositionen 1949: 115 förslag bl. a. om förstärkning av rörelsekapitalet med 72 000 kronor eller det belopp vartill förlusterna uppgingo. Prövningen av frågan om riktlinjerna för centraldepåns verksamhet och formerna för densamma ansågs böra anstå i avbidan på slutförandet av sakrevisionens utredning.

Med skrivelse den 30 december 1949 har sakrevisionen överlämnat ifrågavarande utredning.

I det följande torde först, huvudsakligen i anslutning till sakrevisionens utredning, få behandlas vissa spørsmål angående centraldepåns uppgifter m. m. Därefter torde frågan om anslag till driftkostnader för budgetåret 1950/51 få upptagas till behandling.

Vissa spørsmål angående centraldepåns uppgifter m. m.

Framställning från statens blinddepånämnd om ökat rörelsekapital.

Blinddepånämnden har (skr. 25/1 1949) hemställt, att förlagskapitalet för centraldepån måtte ökas med 325 000 kronor utöver nu tillgängligt belopp, 610 000 kronor. Till stöd härför har nämnden anfört bl. a., att genom det otillräckliga rörelsekapitalet möjlighet icke finnes att inom därför erforderlig tid betala de leverantörsfakturor, på vilka kassarabatt kan erhållas. På grund härav göras icke obetydliga förluster i form av uteblivna kassarabatter. Dessutom är det märkbart, att flera leverantörer ej äro villiga att leverera sina varor till centraldepån, då betalning ej kan ske kontant. För detta ändamål erforderlig kapitalökning har beräknats till 125 000 kronor. Nämnden har vidare framhållit, att det genom de särskilda förhållanden, som råda på importmarknaden, är nödvändigt för centraldepåns ledning att när tillfälle gives köpa ganska stora partier av vissa varuslag. Vid dessa direkta importaffärer är det ofta nödvändigt att till den utländska säljaren ställa rembours, vilken måste inbetalas till bank, innan varorna avsändas från ursprungslandet. Detta medför dels tidvis onormalt stora lager, dels förskottsbetalning. Härför erforderlig kapitalökning har beräknats till 70 000 kronor. På grund av allt större svårigheter för de blinda hantverkarna att själva sälja sina produkter måste enligt blinddepånämndens uppfattning centraldepån vara behjälplig härmed. För att effektivt kunna bedriva en försäljning av färdiga varor fordras lagerhållning av ett fullständigt sortiment. Lagret av färdiga varor beräknades uppgå till ca 50 000 kronor men behövde ökas till minst 80 000 kronor. Härför har beräknats en kapitalökning av 30 000 kronor. Dessutom har för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män beräknats ett rörelsekapital å 25 000 kronor, varom styrelsen för skolan ingivit framställning till blinddepånämnden. —

Nämnden har bl. a. upplyst, att den hos De blindas förening u. p. a. upptagit ett räntefritt lån å 75 000 kronor, vilket inräknats i det angivna beloppet av 325 000 kronor.

Sakrevisionens utredning.

Centraldepåns tillkomst.

Sakrevisionen har lämnat en redogörelse för omständigheterna i samband med centraldepåns tillkomst. Härur må återges följande uppgifter.

Till grund för depåns inrättande ligger ett år 1937 avgivet förslag av 1936 års utredning angående blinda och dövstumma (SOU 1937: 34). Förslaget innebar, att uppgiften att anskaffa råvaror åt blinda hantverkare borde anförtros en för hela landet gemensam organisation, främst i syfte att uppnå billigare råvarupriser.

Vid sidan av en rationellt ordnad materialanskaffning framstod enligt utredningsmännens förmenande förbättrandet av avsättningsmöjligheterna för blindarbeten såsom ett spörsmål av avgörande betydelse för de arbetsföra blindas försörjning. Ehuru den på detta område av framförallt Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd i samråd med de skilda länsorganisationerna utövade verksamheten vore mycket betydelsefull, ansåg utredningen, att en efter mera enhetliga linjer uppbyggd försäljningsorganisation var ofrånkomlig. Gjorda erfarenheter från län, där organisationsarbetet nått en ej föraktlig effektivitet, gävo belägg för att mycket stod att vinna på förevarande område genom praktiskt betonade åtgärder. Utredningen betonade emellertid, att försäljningsverksamheten skulle äga avseende å den produktion av blindalster, som icke genom den blindes egen försorg eller organisationernas förmedling fann köpare. I denna angelägenhet såväl som inom andra områden av blindvården talade nämligen alla skäl för att det allmännas stöd ej finge sträckas längre, än vad med hänsyn till ett oundgängligt behov fanns påkallat. Enligt utredningens förmenande talade skäl för att anordningar för upphjälpande av de blindas förvärvsmöjligheter gåvos en så enhetlig form som möjligt. Genom sammanförandet under samma ledning av materialanskaffning och försäljning av blindas arbeten skulle man ernå bl. a. den fördelen, att inköpen av råvarorna kommo att företagas med anlitande av den sakkunskap och erfarenhet, som vanns vid den jämsides därmed bedrivna försäljningen av färdiga alster. Härjämte förväntades minskade driftkostnader komma att uppstå.

Vad härefter angår ledningen för depåns verksamhet diskuterade utredningen möjligheten att åt De blindas förening u. p. a. anförtro materialanskaffning och försäljning av blindas arbeten. Utredningen stannade emellertid för att föreslå en central depå under fristående ledning med representanter för staten, blindundervisningen, De blindas förening u. p. a. och den frivilliga hjälpverksamheten. Med hänsyn till den ifrågasatta verksamhetens affärsmässiga karaktär ansågs företaget böra inrättas som aktiebolag.

Efter proposition (nr 276) till 1938 års riksdag godtog riksdagen (skr. nr 440) i princip förslaget om inrättande av en central depå för tillhandahållande åt blinda hantverkare av arbetsmaterial och för avyttring till allmänna och enskilda förbrukare av överskottsproduktionen av hantverkarnas alster. I enlighet med därom i propositionen framlagt förslag upptogs frågorna om depåns organisation och verksamhetsformer samt om andra kostnader än utgifterna för depåbyggnaden icke till prövning.

De frågor rörande centraldepåns verksamhetsformer, som förut lämnats öppna, upptogs till behandling i 1941 års statsverksproposition (V ht, p. 49). I fråga om ledningen och formerna för depåverksamheten ansåg föredragande departementschefen det vara mindre lämpligt, att företaget uppbyggdes som ett aktiebolag och anslöt sig närmast till ett av statskontoret framfört förslag om att ledningen av företaget skulle anförtros en av Kungl. Maj:t utsedd nämnd.

Försäljning av material.

Sakrevisionen har företagit en undersökning rörande centraldepåns försäljning av arbetsmaterial för manliga blinda hantverkare (material för korg- och borsttillverkning). Denna rörelsegren utvisade för budgetåret 1948/49 försäljningar till ett värde av ca 1 045 000 kronor. Centraldepåns totala omsättning uppgick för samma budgetår till ca 1 260 000 kronor. Sakrevisionen har rörande denna undersökning — som avsett första hälften av budgetåret 1948/49 — till en början anfört i huvudsak följande.

Undersökningen utvisar, att kostnaden för försåld material uppgått till ca 600 000 kronor och att antalet blinda, som direkt eller indirekt verkställt inköp från centraldepån, utgjort 912. De direkta kunderna ha för samma tid varit 558. Ca hälften av materialförsäljningen, till ett belopp av 300 000 kronor, har skett till 40 kunder, vilka köpt för minst 3 000 kronor vardera under halvåret. Härav har direkt till förbrukare sålts för ca 156 000 kronor till 27 kunder, vilka sysselsätta tillhoppa 69 blinda. Återstående kunder med 3 000 kronors inköp utgöras av 11 lokalföreningar och 2 institutioner (institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas och hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män) vilka vidare distribuerat material för 152 000 kronor till 297 blinda. Sammanlagt 366 blinda erhålla sålunda material genom försäljningen till 40 kunder med inköp å minst 3 000 kronor. Återstående 518 kunder hos centraldepån, vilka representera blinda till ett antal av 546, ha under samma tidsperiod verkställt inköp för mindre än 3 000 kronor vardera. Av dessa kunder ha 224 inköpt för 200 kronor eller mindre. Mer än hälften av sistnämnda kundkategori representerar inköp till värden av mindre än 50 kronor vilka inköp i stor utsträckning avse speciell blindmateriel, såsom blindskriftspapper, blindkäppar, armbindlar o. dyl.

I detta sammanhang må nämnas att importrestriktioner under ifrågakvarande tidsperiod föranlett att de blinda hantverkarnas behov av material icke kunnat tillgodoseas av centraldepån i full utsträckning beträffande samtliga materialslag. Viss kvotering hade därför måst tillgripas.

Sakrevisionen har anfört, att centraldepån sålunda har att tillgodose ett mycket stort antal småförbrukare med material. Ur ekonomiska synpunk-

ter ställer sig detta givetvis synnerligen oförmånligt för depån, vilkens förvaltningskostnader härigenom väsentligt ökas. Då depåns uppgift är att tillgodose även dylika kunders materialbehov, ha eljest befogade åtgärder för rationalisering av verksamheten i denna del icke ansetts böra vidtagas. Härtill kommer att centraldepån på grund av svårigheterna att på vanligt sätt korrespondera med de blinda hantverkarna och av andra omständigheter enligt sakrevisionens mening icke kan driva sin verksamhet efter samma rationella grunder som en i övrigt likartad affärsverksamhet. Någon minskning beträffande antalet kunder eller försändelser anser sakrevisionen därför knappast vara möjlig att genomföra på annat sätt än genom en intensifiering av samarbetet med de frivilliga hjälporganisationerna. Dylika organisationer lämna de blinda hantverkarna hjälp bl. a. genom materialdistribution och i viss utsträckning genom bidrag i form av prisrabatter eller bonus. För centraldepåns del innebär det en ej oväsentlig minskning av kostnaderna att större partier levereras till lokala föreningar. En motsvarande kostnadsminskning kan däremot icke beräknas uppkomma genom att centraldepån inrättar filialer. Av största betydelse för minskande av centraldepåns kostnader för materialförsäljningen och för att göra hjälpen till de blinda hantverkarna så effektiv som möjligt är sålunda enligt sakrevisionens mening, att samarbetet med de lokala föreningarna vidmakthålles och stärkes.

Vad angår centraldepåns försäljningspriser för material har sakrevisionen anført, att det icke med säkerhet kunnat fastställas, huruvida depån kunnat uppnå sådana priser, att den kunnat förse de blinda hantverkarna med material till fördelaktigare priser än vad den öppna marknaden kunnat erbjuda.

Försäljning av färdiga varor.

Sakrevisionen upplyser, att under budgetåret 1948/49 färdiga varor från manliga avdelningen försåls för ca 129 000 kronor. Försäljningen har skett dels direkt från centraldepån, dels genom en vid depån sedan november 1948 anställd resande. Till komplettering av resandens kollektion ha inköpts till branschen hörande fabriksgjorda varor, vilkas andel i nämnda försäljningssiffra uppskattas till ca 20 %.

Sakrevisionen anför, att centraldepåns förutsättningar för ett tillfredsställande handhavande av ifrågavarande försäljningsverksamhet lida av väsentliga brister. Sakrevisionen har utförligt motiverat denna sin uppfattning. Sakrevisionen har till en början framhållit, att det åligger centraldepån att avyttra överskottsproduktionen av de blinda hantverkarnas alster. Tidigare ha de blinda hantverkarna på grund av den rådande allmänna varubristen själva och genom de lokala blindföreningarna kunnat försälja sina produkter utan större svårigheter, varför i stort sett någon överskottsproduktion icke uppstått. Den under senare tid inträffade förändringen i marknadsläget synes emellertid ha medfört en överskottsproduktion av sådan storlek, att centraldepån icke i full omfattning kunnat emottaga den-

samma till avsättning. Rörande möjligheterna att bestämma överskottsproduktionen har sakrevisionen anfört följande.

Då hantverkarnas egen försäljning kräver både tid och uppoffringar av annat slag, medför de lokala organisationernas och centraldepåns övertagande av försäljningen möjligheter för hantverkarna att öka sin produktion. Om blindvaror genom centraldepåns försorg inarbetas på marknaden, kunna de blinda hantverkarna själva till följd därav icke erhålla i stort sett högre priser än centraldepåns försäljningspriser. Valet kommer för hantverkarna att stå mellan att själva sälja till högst av centraldepån tillämpade försäljningspriser eller att såsom överskottsproduktion leverera till centraldepån för dess inköpspris. I huvudsak kommer sålunda den mellan dessa priser liggande marginalen, vilken centraldepåns uppgift är att göra så liten som möjligt för att de blinda hantverkarna skola få högsta möjliga pris för sina produkter, att ställas mot svårigheter och kostnader för hantverkarnas eget försäljningsarbete. Denna omständighet jämte ett försämrat marknads-läge medför otvivelaktigt en tendens mot att tillverkningen i allt större utsträckning ställs till centraldepåns förfogande såsom överskottsproduktion. Överskottsproduktionen är sålunda till sin omfattning av synnerligen tänjbar storleksordning och kan befaras slutligen komma att omfatta den totala produktionen. Försäljningsverksamheten kan visserligen begränsas genom ransonerings- och kvoteringsförfarande eller genom speciell prispolitik, men följderna härav skulle bli mycket otillfredsställande i olika hänseenden. Ett dylikt förfaringssätt från en statlig organisations sida skulle säkerligen bli utsatt för stark kritik.

Omfattningen av centraldepåns verksamhet beträffande färdiga varor är sålunda, framhåller sakrevisionen, beroende av en överskottsproduktion, vilken kan vara synnerligen varierande och dessutom icke på förhand låter sig beräknas. Möjligheterna att inordna ifrågavarande verksamhet i den fast reglerade organisationsform, som centraldepån har, äro på grund härav avsevärt mindre än då fråga är om försäljning av material. Härtill kommer att försäljningen av färdiga varor är beroende av marknadsläget, vars växlingar kunna ställa anspråk på ändrade dispositioner av försäljningsverksamhetens omfattning och inriktning och därmed föranleda icke i förväg beräkningsbara kostnader. Depåns nuvarande organisationsform synes därför icke utgöra en lämplig anordning för omhändertagande av försäljningen av färdiga varor.

En dimensionering av en central statlig försäljningsorganisation — i nuvarande eller annan organisationsform — på sådant sätt, att den skulle kunna omhändertaga de blinda hantverkarnas hela produktion, skulle, fortsätter sakrevisionen, innebära en mångdubbling av den nuvarande centraldepåns kapacitet och föranleda avsevärt ökade kostnader för statsverket. Med hänsyn härtill och då sakrevisionen finner det utsiktslöst att i nuvarande statsfinansiella läge förordna någon mera väsentlig ökning av statsverkets kostnader för den nu ifrågavarande verksamheten — ett spörsmål som dessutom måste ses i samband med statens åtgärder beträffande övriga grupper av partiellt arbetslösa — måste andra vägar sökas för att tillgodose förevarande hjälpbehov. Den närmast till hands liggande utvägen torde härvid vara att åvägbringa ett intimt samarbete med de lokala organisationer-

na, så att dessas resurser i form av kapital och årliga bidrag från enskilda, kommuner, landsting m. fl. samt frivillig arbetskraft bliva tillgodogjorda för det avsedda ändamålet. Härvid är den frågan av väsentlig betydelse, om en statlig organisationsform i längden är lämplig för upprätthållande av ett dylikt samarbete. Härom har sakrevisionen närmare anfört i huvudsak följande.

Erfarenheten har visat, att i och med att centraldepån övertagit försäljning av blindvaror de lokala föreningarnas intresse att lämna hjälp till de blinda i välgörande syfte genom försäljning av deras produkter försvagats. Skulle statsverket än mer engagera sig i denna form av hjälpverksamhet, är det att befara, att de frivilliga hjälporganisationerna draga tillbaka kapital och frivillig arbetskraft från denna gren av hjälpverksamheten. En sådan utveckling skulle för centraldepån medföra organisatoriska svårigheter och föranleda ett väsentligt ökat medelsbehov för driften och en betydande kapitalinsats från statsverkets sida.

Försäljningen av de blinda hantverkarnas produkter måste i konkurrens med fabriksvaror och seende hantverkares alster i allmänhet grundas på ett framhävande av blindvarornas goodwill i jämförelse med priset. En väsentlig uppgift härvidlag är att understryka det moment av välgörenhet, som yttrar sig i att köparen hellre betalar litet mer för en blindtillverkad vara, om han därigenom vet att han hjälper de blinda att försörja sig själva. Detta moment torde av en statlig organisation endast i ringa utsträckning kunna utnyttjas i försäljningsarbetet. Den inställningen hos enskilda köpare torde nämligen knappast kunna undvikas, att de icke ha någon påtaglig anledning att hjälpa staten i dess verksamhet, varför huvudsakligen ekonomiska synpunkter kunna väntas bliva av dem anlagda. Därigenom komma svårigheterna att avsätta de blindas produktion vid en statlig försäljning att bliva större än om försäljningen sker genom en enskild hjälporganisation, som kan utnyttja välgörenhetsmomentet. Skulle försäljningen av färdiga varor ske i statlig regi, torde de rent affärsmässiga synpunkterna bliva de avgörande. Då såsom nämnts blindvarorna icke kunna som regel konkurrera i prishänseende med fabriksmässigt tillverkade varor, måste särskilda åtgärder vidtagas för att underlätta försäljningen såsom genom subventionsförfarande i en eller annan form, åläggande för statliga myndigheter att tillgodose behov av här ifrågavarande varuslag utan hänsynstagande till upphandlingsförrordningens bestämmelser eller frångående på annat sätt av de ekonomiska principerna för en anskaffnings verkställande. Då statsmakterna i tidigare sammanhang icke ansett sig böra vidtaga dylika anordningar för hjälpverksamheten bland de blinda, vilken ansetts böra tillgodoses bl. a. genom tillhandahållande av billiga råvaror och visst biträde med försäljningen av färdiga varor, synas skäl icke föreligga att nu utvidga hjälpverksamheten genom åtgärder av antydd art. Förevarande spörsmål synas icke kunna lösas isolerat för de blindas del utan böra tagas upp i samband med frågan om försäljningen av partiellt arbetsförsä i allmänhet produkter. — I detta sammanhang må nämnas, att en undersökning av möjligheterna att koncentrera försäljningen av de blindtillverkade varorna till någon större enskild företagare givit vid handen, att en dylik anordning icke är praktiskt genomförbar även om man här skulle tillämpa ett särskilt subventionsförfarande.

Enligt från centraldepåns ledning inhämtade uppgifter erfordras för försäljningen särskilt till detaljister ett någorlunda fullständigt sortiment av till branschen hörande varor. Köparna föredraga nämligen i allmänhet en

enda leverantör för ett helt sortiment framför att anskaffa blindtillverkade varor på ett håll och andra varor på ett annat. För detta ändamål måste centraldepån inköpa fabrikstillverkade kompletteringsartiklar, såsom bors-
tar av sådana typer som ej tillverkas av blinda hantverkare, penslar eller andra varor, som erfordras för en smidig anpassning till marknadsläget. En dylik utökning av försäljningsverksamheten har ägt rum under det gångna budgetåret, ehuru detta torde falla utom ramen för depåns av statsmakterna fastställda arbetsuppgifter. Vid en sådan försäljning av fabriks-
tillverkade varor, vilken torde få en större omfattning om centraldepåns försäljning av blindtillverkade varor skulle utökas, torde man få räkna med en kraftig reaktion från den enskilda handelns sida, som skulle få bedriva sitt arbete i konkurrens med en verksamhet för vilken staten bestrider en mycket stor del av omkostnaderna. I detta sammanhang må ock framhållas, att det för utökning av centraldepåns försäljning av färdiga varor torde vara nödvändigt att i större utsträckning anlita resande för försäljning till detaljister, grossister och större konsumenter. Att för en statlig organisation utnyttja en dylik form för försäljning torde vara förenat med sådana olägenheter, att densamma icke kan förordas.

Sakrevisionen framhåller härefter, att centraldepån vid en försäljning av färdiga varor till ett värde av mellan 100 000 och 200 000 kronor icke på ett tillfredsställande sätt kunnat fylla sin uppgift att avyttra de blinda hantverkarnas överskottsproduktion. En utökning av centraldepåns försäljning till ett värde av ca 600 000 kronor per år, som depåns lokalutrymmen kunna medgiva, torde enligt sakrevisionen — bl. a. genom skärpning av konkurrensen med de blinda hantverkarnas egen försäljning — medföra en stegrad press på statsmakterna att övertaga en allt större del av de blinda hantverkarnas produktion för försäljning och erfordra en förstärkning av förlagskapital och årligt driftanslag. Då den totala produktionen av blindvaror har uppskattats till ett försäljningsvärde av mellan 3 och 5 miljoner kronor per år, finner sakrevisionen det uppenbart, att en utbyggnad av centraldepåns försäljningsorganisation icke är en — ekonomiskt sett — framkomlig väg för lösande av de blinda hantverkarnas försäljningsproblem. Ett bibehållande av försäljningsverksamheten i centraldepåns regi torde snarare vara ägnat att på längre sikt försvåra en lösning.

Med hänsyn till de olägenheter, som äro förbundna med en statlig försäljning av här ifrågakommande färdiga varor, anser sakrevisionen försäljningsverksamheten som ett provisorium böra överföras till den blindorganisation som synes ha de största förutsättningarna att genomföra en försäljning av den speciella art, varom här är fråga, nämligen De blindas förening u. p. a. Givet är, anför sakrevisionen, att statsverket måste bidra ekonomiskt till denna verksamhet. Såsom närmare framgår av det följande beräknar sakrevisionen, att den föreslagna anordningen icke behöver medföra någon reell ökning av statsverkets kapitalinsats men väl en ökning av driftkostnaderna med ca 20 000 kronor per år. Härtill kommer att centraldepåns organisation i viss omfattning måste ställas till De blindas förening u. p. a. förfogande. För nu antydd medverkan från statens sida förutsätts viss kapitalinsats och vissa ekonomiska garantier i övrigt från

föreningens sida. Sakrevisionen beräknar att härigenom en väsentlig ökning av försäljningens effektivitet skall kunna ernås för relativt rimliga kostnader. Sakrevisionen nämner, att försäljningsvolymen under nästkommande budgetår beräknats få ett värde av ca 600 000 kronor i blindvaror och omkring 120 000 kronor i fabriksvaror. Under sådana omständigheter och då statsverkets kostnader för försäljningsverksamheten kunna fixeras, vilket icke blir fallet om försäljningen bibehålles i depåns regi, har förevarande förslag likväl av sakrevisionen ansetts böra framläggas trots de uppenbara olägenheter som äro förenade med detsamma. Efter en försökstid av förslagsvis minst två budgetår torde enligt sakrevisionen slutlig ställning få tagas till frågan huru ifrågavarande problem lämpligen skola slutgiltigt lösas.

Förevarande spörsmål har av sakrevisionen ingående diskuterats med representanter för blinddepånämnden och De blindas förening u. p. a. Dessa ha därvid enligt sakrevisionen under framhållande av de organisatoriska svårigheter, som äro förenade med ett särskiljande på antytt sätt av förenämnda två rörelsegrenar, givit sin anslutning till den föreslagna provisoriska anordningen, då denna enligt deras uppfattning f. n. synes vara den bästa utvägen för att åvägabringa en låt vara provisorisk lösning av försäljningsfrågan och för att man skulle erhålla de praktiska erfarenheter, som äro nödvändiga för en definitiv lösning av de nu föreliggande problemen. I anslutning härtill ha följande grunder godkänts av De blindas förening u. p. a. och blinddepånämnden:

1) Fr. o. m. den 1 juli 1950 övertages försäljningen av färdiga varor från manliga hantverkare av De blindas förening u. p. a.

2) Verksamheten bedrivs av De blindas förening u. p. a. vid centraldepån för blindas arbeten i Tomtebodas och redovisas bokföringsmässigt såsom en särskild rörelsegren benämnd MA färdiga varor.

3) Förlagskapital tillskjutes av staten och De blindas förening u. p. a. med ett belopp av 150 000 kronor vardera. Därutöver äger De blindas förening u. p. a. tillskjuta ytterligare medel efter eget önskemål.

4) För bestridande av med verksamheten förenade omkostnader beviljar staten De blindas förening u. p. a. ett anslag av 40 000 kronor per budgetår fr. o. m. 1 juli 1950. Beloppet har beräknats på grundval av en av De blindas förening u. p. a. upprättad kalkyl, utvisande kostnader utöver intäkter vid en försäljning av blindtillverkade varor till ett värde av 600 000 kronor per år. Anslaget ställes till De blindas förenings u. p. a. förfogande vid budgetårets början och må tagas i anspråk för avlöningar och omkostnader för ifrågavarande rörelsegren, i den mån eventuellt redovisad vinst på försäljningen icke förslår till täckande av dessa kostnader under budgetåret. De blindas förening u. p. a. må efter eget önskemål tillskjuta medel till täckning av omkostnader, vilka medel skola återbetalas av eventuellt överskott på försäljningen före vinstberäkning.

5) Statens investering av förlagskapital i centraldepån dimensioneras med hänsyn till behovet för verksamheten med undantag av rörelsegrenen MA färdiga varor. Efter samma grunder beräknas storleken av centraldepåns årliga driftanslag.

6) Personalen vid centraldepån skall i den utsträckning så är möjligt biträda med verksamheten rörande färdiga varor utan att kostnaderna här-

för överföras till ifrågavarande rörelsegren. Personalbehovet i övrigt, som hänför sig till rörelsegrenen MA färdiga varor, tillgodoses genom anställning hos De blindas förening u. p. a., varvid kostnaderna påföras ifrågavarande rörelsegren.

7) Rörelsegrenen MA färdiga varor påföres sådan ökning av centraldepåns omkostnader, som föranledes av ifrågavarande rörelsegren. Beträffande vissa slag av omkostnader, i huvudsak frakter, transporter, porto och interurbana telefonsamtal, må procentuell fördelning månadsvis verkställas på basis av omsättningen el. dyl. för underlättande av bokförings- och redovisningsarbetet.

8) Resultatet för rörelsegrenen MA färdiga varor redovisas per budgetår genom framläggande av särskilda vinst- och förlust- och balansräkningar.

9) De blindas förening u. p. a. ikläder sig garanti för det av staten investerade förlagskapitalet och täcker enligt bokslutet utvisad förlust.

10) Enligt bokslutet utvisad vinst användes i första hand för återbetalning till De blindas förening u. p. a. av eventuellt under tidigare budgetår av föreningen täckta förluster, varefter återstoden av vinsten fördelas mellan staten och De blindas förening u. p. a. i proportion till investerat förlagskapital. Ovannämnda återbetalning och fördelning sker genom gottskrivning av resp. förlagskapitalkonton i räkenskaperna. Återbetalning av förlagskapital verkställs, då så är möjligt utan förfång för rörelsens bedrivande, så att det investerade kapitalet reduceras till samma belopp för staten som för De blindas förening u. p. a.

11) Åt centraldepåns föreståndare uppdrages att ombesörja verksamheten för föreningens räkning samt teckna föreningens firma för ifrågavarande ändamål. Inköp, försäljning, korrespondens och övrig till rörelsegrenen hörande verksamhet sker i föreningens namn och med föreningens fakturor, formulär, brevpapper o. dyl.

12) Centraldepåns lager av färdiga varor inköpes av De blindas förening u. p. a. från centraldepån enligt inventering per 1 juli 1950 till centraldepåns inköpspriser.

13) Av De blindas förening u. p. a. anställs en härför kvalificerad befattningshavare att under centraldepåns föreståndare biträda med bokförings- och redovisningsarbete och härmed sammanhängande kamerala uppgifter.

14) Den vid centraldepån av De blindas förening u. p. a. bedrivna verksamheten underkastas granskning av riksräkenskapsverket.

15) Förevarande anordning för försäljningsverksamhet är ett provisorium och en försöksverksamhet för att erhålla praktisk erfarenhet och underlag för ett säkrare bedömande av hithörande frågor.

Förlagskapitalet.

Sakrevisionen har anfört, att 1936 års utredning angående blinda och dövstumma utgick från att ett förlagskapital å 250 000 kronor, varav 100 000 kronor för försäljning av färdiga varor, skulle ställas till centraldepåns förfogande. Dessa beräkningar godtogos av statsmakterna. Då envar av blindinstitutets i Tomtebodas direktions, De blindas förening u. p. a. och Kronprinsessans Margaretas arbetsnämnd ställde 20 000 kronor till förfogande, anvisade 1941 års riksdag 190 000 kronor såsom förlagskapital.

Inför igångsättandet av centraldepåns verksamhet anmälde blinddepånämnden 1946, att behovet av förlagskapital var väsentligt större än det tidigare beräknade. Nämnden räknade härvid med en försäljningssumma å

1 500 000 kronor samt uppskattade värdet av den överskottsproduktion, varmed centraldepån skulle taga befattning, till ca 1 000 000 kronor. Med hänsyn härtill fann nämnden, att centraldepåns behov av rörelsekapital enligt de av statsmakterna tidigare godtagna beräkningsgrunderna skulle utgöra ca 600 000 kronor. Nämndens beräkning godtogs av statsmakterna och för budgetåret 1946/47 anvisades ett investeringsanslag av 350 000 kronor. I samband med att materialdepån för blinda kvinnor uppgick i centraldepån överfördes dit ett av Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd insatt förlagskapital om 10 000 kronor.

Sammanlagt ha sålunda 610 000 kronor stått till förfogande i förlagsmedel. Genom förluster minskades emellertid sålunda tillgängligt kapital med ca 72 000 kronor. För täckning av förluster anvisade 1949 års riksdag nämnda belopp. I realiteten står emellertid, anför sakrevisionen, liksom förut till depåns förfogande ett förlagskapital av 610 000 kronor, vilket enligt såväl statsmakternas som blinddepånämndens beräkningar med 10 000 kronor överstiger det belopp som befunnits erforderligt vid en årsomsättning av 2 500 000 kronor.

Sakrevisionen har härefter erinrat om blinddepånämndens förenämnda framställning den 25 januari 1949 om förstärkning av förlagskapitalet med 325 000 kronor.

Härefter har sakrevisionen anført i huvudsak följande.

Av centraldepåns bokföring framgår, att omsättningen för budgetåret 1948/49 av såväl råmaterial som färdiga arbeten uppgått till ca 1 260 000 kronor eller omkring hälften av den omsättning, för vilken nu disponibelt rörelsekapital beräknats. Nämndens nu förevarande framställning om förstärkning av rörelsekapitalet innebär i stort sett, att totalbehovet av rörelsekapital ($610\,000 + 325\,000 =$) 935 000 kronor, med tillämpning av tidigare beräkningsgrunder skulle motsvara en omsättning, som vore ungefär tre gånger så stor som den under budgetåret 1948/49 redovisade. Mot bakgrunden härav förefalla de av nämnden i förutnämnda framställning framförda skälen för en ökning av rörelsekapitalet icke godtagbara. En på sakliga grunder stödd omprövning av depåns behov av rörelsekapital har därför synts erforderlig.

På grund härav har sakrevisionen uppdragit åt affärsekonomiska forskningsinstitutet vid handelshögskolan i Stockholm att verkställa undersökning i berörda hänseende.

I anslutning till resultatet av denna undersökning framhåller sakrevisionen följande.

Då manliga avdelningens försäljning av färdiga varor i annat sammanhang föreslagits skola upphöra och övertagas av De blindas förening u. p. a., i samband varmed kapitalbehovet för denna rörelsegren beräknats, är ett rörelsekapital för centraldepåns del erforderligt dels för lagerhållning av material för manliga avdelningen samt av material och färdiga arbeten för kvinnliga avdelningen dels ock för kreditgivning till blinda hantverkare.

Behovet av medel för lagerhållningen bestämmes av omsättningen och omsättningshastigheten med beaktande av möjligheterna till räntefria leverantörskrediter. Såsom tidigare angivits har den totala försäljningen av mate-

rial till manliga blinda hantverkare under budgetåret 1948/49 uppgått till i runt tal 1 045 000 kronor. Då försäljningen av material under nämnda budgetår skett med ett vinstpålägg av cirka 5 %, kan årsomsättningens inköpspris (= lagervärde) beräknas till 1 000 000 kronor. Att med säkerhet angiva en mot lagrets sammansättning svarande och i växlande konjunkturlägen gällande omsättningshastighet är knappast möjligt, särskilt med hänsyn till den oundvikliga avvägningen mellan depåns sociala uppgifter och rent affärsmässiga principer. Vid den nyssberörda utredningen har man emellertid funnit, att en omsättningshastighet av 2,5 — lagret omsättes genomsnittligt 2,5 gånger per år — är godtagbar, vilket motsvarar ett genomsnittligt lager till ett värde av 400 000 kronor. Nämnda belopp torde emellertid kunna minskas med 25 000 kronor motsvarande en månads kredit å depåns köp från inhemska leverantörer, vilka inköp för det senaste året beräknats till cirka 300 000 kronor. Medelsbehovet för lagerhållning av material till manliga blinda hantverkare kan sålunda beräknas till 375 000 kronor.

För lagerhållning av såväl material som färdiga varor för kvinnliga avdelningen beräknas ett belopp av 35 000 kronor motsvarande lagrets genomsnittliga värde vid halvårsinventeringarna ³⁰/₁₀₀ och ³¹/₁₂ 1948 samt ³⁰/₁₀₀ 1949.

Då till grund för förevarande beräkningar av kapitalbehovet lagts omsättningen av material under budgetåret 1948/49, ehuru försäljningen märkbart minskat under senare tid, synas särskilda medel icke behöva beräknas för den belastning av centraldepåns rörelsekapital, som ett föreslaget nedläggande av depån i Kristinehamn kommer att medföra. Denna belastning torde nämligen mer än väl komma att uppvägas av den konstaterade omsättningsminskningen.

För lagerhållning av material och färdiga arbeten vid centraldepån skulle sålunda föreligga ett medelsbehov av (400 000 — 25 000 + 35 000 =) 410 000 kronor.

Beträffande behovet av medel för kreditgivning till blinda hantverkare torde härför erforderligt rörelsekapital, med hänsyn till att i ett icke obetydligt antal fall betalning äger rum kontant, kunna hänföras till en årsomsättning av 1 000 000 kronor. Då betalningstiden är fastställd till 30 dagar, skulle medelsbehovet för förevarande ändamål kunna beräknas till 83 000 kronor. Då en förlängning av kredittiden i vissa fall är svår att undvika, torde nämnda belopp böra höjas till 100 000 kronor.

Centraldepåns behov av rörelsekapital beräknas sålunda av sakrevisionen till (400 000 — 25 000 + 35 000 + 100 000) 510 000 kronor. Då f. n. 610 000 kronor äro disponibla, beräknar sakrevisionen, att av de av staten tillskjutna förlagsmedlen ett belopp av 100 000 kronor skall kunna lösgöras. Sakrevisionen föreslår, att detta belopp ställes till förfogande för den föreslagna försäljningsorganisationen inom De blindas förening u. p. a.

Rörelsen under budgetåret 1948/49.

Sakrevisionen har granskat centraldepåns rörelse under budgetåret 1948/49 och med anledning därav framlagt vissa kritiska synpunkter.

Härvid har sakrevisionen till en början anfört, att rörelsen under nämnda budgetår givit ett överskott å 10 164 kronor 41 öre. Detta överskott har enligt den i räkenskaperna verkställda fördelningen på olika rörelsegrenar uppkommit på följande sätt:

	Kr.
Vinst på manliga avdelningens försäljning av material	48 320: 78
» » kvinnliga » » » färdiga varor	5 182: 57
	53 503: 35
Avgår: Förlust på manliga avdelningens försäljning av färdiga varor	1 107: 78
» Förlust på kvinnliga avdelningens försäljning av material	1 873: 02
» Förlust på borsträtillverkningen	11 555: 64
» Kostnader, som icke fördelats på nämnda rörelsegrenar	28 802: 50
	43 338: 94
Vinst för budgetåret	10 164: 41

En väsentlig anledning till underskottet på borsträtillverkningen är, anför sakrevisionen, att arbetena icke kalkylerats med tillräcklig noggrannhet, varigenom för låga priser debiterats beställarna. Under innevarande budgetår har ett tillfredsställande kalkylsystem upplagts, vilket lett till en korrigering av priserna.

Sakrevisionen framhåller, att rörelsen under budgetåret 1948/49 enligt sakrevisionens mening belastats med en del kostnader, vilka icke avsetts att täckas av den marginal mellan inköps- och försäljningspris, varmed för rörelsen ordinära kostnader skola bestridas. Såsom exempel på sådana kostnader anför sakrevisionen följande.

	Kr.
Felaktigt bokförda fria frakter	1 947: 01
Kostnad för resande utöver provision	4 571: 57
Diverse inredning och inventarier	13 543: 40
Reparationer av skada på bil i annan användning än för resan- den	1 838: 65
	Summa 21 900: 63

Av ett omkostnadspålägg av ca 9 % har, fortsätter sakrevisionen, ca 5 % använts att jämte vinst på kvinnliga avdelningens färdiga varor täcka förluster på övriga rörelsegrenar jämte nyss angivna till rörelsen ej hänförliga kostnader på 21 900: 63 kronor samt till redovisande av vinst med 10 164: 41 kronor. Av vinsten ha 4 000 kronor använts för nedskrivning av varulager och resten, 6 164: 41 kronor, överförts till vinst- och förlustkonto för täckande av underskott på statsanslaget.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1949 skulle av det förutsatta överskottet på rörelsen högst 7 500 kronor få tagas i anspråk för täckande av underskott på statsanslaget för driften. Det belopp, som täckts av överskottet på rörelsen, utgöres emellertid, framhåller sakrevisionen, icke endast av det till vinst- och förlustkontot överförda beloppet av 6 164: 41 kronor utan därtill även av angivna till den ordinära rörelsen icke hänförliga kostnader på 21 900: 63 kronor. Det för driften avsedda statsanslaget har

sålunda, framhåller sakrevisionen, överskridits med sammanlagt 28 065: 04 kronor, vilket belopp täckts med överskott å rörelsen, ehuru Kungl. Maj:t endast medgivit ianspråktagande av högst 7 500 kronor. Någon merutgift har icke uppkommit för statsverket, då kostnaderna betalats av de blinda hantverkarna genom att försäld material erhållit ett för högt försäljningspris genom ett särskilt kostnadspålägg. Ett sådant förfarande har emellertid, anför sakrevisionen, icke av statsmakterna avsetts. Enligt sakrevisionens mening har härigenom utgifterna för centraldepåns drift icke anpassats efter det beviljade statsanslagets storlek.

Materialdepån vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män.

Här torde till en början få åberopas följande uppgifter ur en av sakrevisionen lämnad redogörelse för den tidigare behandlingen av frågan om kristinehamnsdepån.

1936 års utredning angående blinda och dövstumma föreslog, att uppgiften att anskaffa material åt de blinda hantverkarna skulle anförtros en för hela landet gemensam organisation. Att en sådan anordning komme att medföra övervägande fördelar i jämförelse med förutvarande system syntes utredningen uppenbart, ej minst med tanke på möjligheten att genom avsevärda inköp uppnå billigare råvarupriser. Som en följd härav borde depån i Kristinehamn nedläggas.

I sitt yttrande över utredningens förslag framhöll styrelsen för hantverksskolan, att nedläggande av depån med därav följande stängning av skolans butik skulle försätta skolan i ett mycket bekymmersamt läge, enär de arbeten, som förfärdigades vid skolan, då komme att i stora mängder lagras år från år. Häremot framhöll skolöverstyrelsen, att farhågorna beträffande avyttrandet av de vid skolan förfärdigade arbetena knappast syntes vara ägnade att bevisa olämpligheten av en centraliserad materialanskaffning med därtill hörande försäljning av blindarbeten. Det syntes nämligen få anses som tämligen självfallet, att jämväl försäljningen av de vid hantverksskolan tillverkade alstren, i den mån detta icke kunde äga rum vid skolan, finge ombesörjas av den centrala depån.

I prop. 1938: 276 angående inrättande av en centraldepå för blindas arbeten fann departementschefen i likhet med skolöverstyrelsen de erinringar, som av styrelsen för kristinehamnsskolan riktats mot utredningsförslaget, ej övertygande. Riksdagen, som i princip godkände förslaget till en centraldepå, förutsatte emellertid, att en omprövning skulle ske rörande möjligheterna att nedbringa de relativt betydande kostnader, som centraldepåns uppförande och drift beräknats medföra. Såsom ett led därutinnan borde enligt riksdagens mening hl. a. undersökas, huruvida icke depån i Kristinehamn och eventuellt även andra depåer låte sig med fördel utnyttjas som filialer till centraldepån. På grund av riksdagens förenämnda erinringar uppdrogs åt skolöverstyrelsen att verkställa utredning. Beträffande materialdepån i Kristinehamn fann därvid skolöverstyrelsen, att intet framkommit, som kunde anses giva stöd för att nämnda depå skulle bli i stånd att reducera centraldepåns verksamhet med för denna förbilligande resultat.

I 1939 års statsverksproposition anslöt sig departementschefen i allt väsentligt till skolöverstyrelsens uppfattning. Departementschefen framhöll emellertid, att enligt hans mening tanken på anordnandet av särskilda filialer i form av lokala upplag och uppsamlingsställen icke borde helt avvisas,

ehuru övervägandet av åtgärder i denna riktning borde i första hand tillkomma ledningen för den centrala depån.

Verksamheten vid centraldepån beräknades kunna igångsättas från ingången av budgetåret 1941/42 och samtidigt härmed skulle kristinehamnsdepån nedläggas. 1941 års riksdag fann emellertid, att praktiska skäl talade för ett bibehållande av materialdepån i Kristinehamn såsom en filial till centraldepån till dess centraldepåns ledning på grundval av vunnen erfarenhet hunnit bilda sig ett omdöme om behovet och lämpligheten av kristinehamnsdepåns fortsatta existens.

1942 framhöll blinddepånämnden, att verksamheten vid filialen i Kristinehamn såsom icke förenlig med affärsmässiga principer borde nedläggas med utgången av budgetåret 1942/43. Med hänsyn till den ståndpunkt riksdagen vid upprepade tillfällen intagit i denna fråga utgick emellertid departementschefen (1943 års statsverksprop., V ht., p. 53) vid anslagsberäkningen från att verksamheten vid filialen i Kristinehamn t. v. skulle upprätthållas.

Blinddepånämnden har därefter i samband med anslagsäskanden för budgetåret 1947/48 ånyo förordat kristinehamnsdepåns nedläggande. Föredragande departementschefen fann (1947 års statsverksprop., V ht., p. 62) med hänsyn till vad 1941 års riksdag uttalat i ämnet, att ytterligare någon tids erfarenhet borde avvaktas innan frågan upptoges till behandling. I skrivelse den 27 februari 1948 har blinddepånämnden ånyo understrukit att skäl icke föreligga för ett fortsatt uppehållande av kristinehamnsdepåns verksamhet. Nämnden har vidare framhållit, att av företagna undersökningar framginge, att fraktkostnaderna till samtliga destinationsorter, till vilka varor levererades från Kristinehamn, bleve högre än om samma varor levererats från Stockholm. Då härtill komme kostnader för löner m. m., vore det enligt nämndens mening uppenbart, att verksamheten i Kristinehamn innebure en onödig omkostnad.

De skäl för kristinehamnsdepåns nedläggande, som sålunda i olika sammanhang anförts, synas sakrevisionen tala för att depån nedlägges fr. o. m. budgetåret 1950/51. Sakrevisionen har ytterligare utvecklat skälen härför.

Härvid har sakrevisionen upplyst, att av centraldepån bestridda kostnader för depån i Kristinehamn under budgetåret 1948/49 utgjort 10 788 kronor för löner och 2 523 kronor för fria frakter. Försäljningen av material har under budgetåren 1944/45—1948/49 i genomsnitt utgjort ca 100 000 kronor. Vidare har sakrevisionen anført.

En närmare undersökning av den under budgetåret 1947/48 vid kristinehamnsdepån bedrivna försäljningen har givit vid handen, att denna — förutom i mindre ströposter — skett till ca 250 kunder över hela landet, varav ca 15 i Kristinehamn. Av kunderna ha minst två tredjedelar även verkställt inköp direkt från centraldepån i Tomtebodas under sista halvåret 1948 enligt den undersökning av dess kundkrets, som verkställdes för nämnda halvår. Samtliga för depåerna gemensamma kunder — med undantag för fyra — ha tillgodosett den övervägande delen av sitt materialbehov från centraldepån. Av de kunder, utgörande mindre än en tredjedel av hela antalet, som köpt enbart från depån i Kristinehamn, äro endast 25 av den storleksordningen, att deras inköp överstiga 300 kronor för sista halvåret 1948. Av sistnämnda kunder äro 17 bosatta i Värmlands och närbelägna län, varav 7 i Kristinehamn, samt en i vardera Göteborg, Katrineholm, Boden, Falkenberg, Piteå, Trelleborg, Kalmar och Jönköping.

Ett övertagande av försäljningen från depån i Kristinehamn torde sålunda enligt sakrevisionen medföra en utökning av centraldepåns kundkrets med ca 25 kunder av någon betydelse samt med mindre än 50 nya småkunder. Därtill kommer, framhåller sakrevisionen, en ökning av omsättningen för förutvarande kunder, som tidigare täckt huvuddelen av sitt materialbehov hos centraldepån. Någon ökning av centraldepåns arbetsuppgifter för omhändertagandet av kristinehamnsdepåns försäljning av material av sådan storleksordning, att av denna anledning ytterligare medel för centraldepåns verksamhet skulle bli erforderliga, synes sakrevisionen icke vara att befara.

Vad försäljningen av färdiga varor beträffar har kristinehamnsdepån uteslutande försålt av eleverna vid hantverksskolan tillverkade alster huvudsakligen till blinda hantverkare i samband med materialförsäljningen till dessa.

Vid ett nedläggande av kristinehamnsdepån kan enligt sakrevisionen ett belopp av i runt tal 80 000 kronor frigöras. Härav äro 20 000 kronor beviljade såsom rörelsekapital för styrelsen för hantverksskolan. Detta belopp redovisas numera i riksgäldskontorets räkenskaper under fonden för förslag till statsverket. Återstoden, 60 000 kronor, utgöres huvudsakligen av hopsparade överskott på försäljningen av elevarbeten och på materialdepåns rörelse i övrigt. Ett belopp av 85 000 kronor av dylika hopsparade medel har under budgetåret 1945/46 enligt statsmakternas beslut inlevererats till statsverket.

Vid ett nedläggande av kristinehamnsdepån bör enligt sakrevisionen det förutnämnda under fonden för förslag till statsverket bokförda beloppet på 20 000 kronor återbetalas. Därefter kvarstående kapitalbehållning, omkring 60 000 kronor, bör inlevereras till statsverket. Med hänsyn till att även efter ett nedläggande av materialdepån ett mindre rörelsekapital är erforderligt för den inom hantverksskolan bedrivna tillverkningen och försäljningen, föreslår sakrevisionen, att ett efter den uppskattade omsättningen till 10 000 kronor beräknat belopp ställes till förfogande såsom rörelsekapital för skolans del.

Sammanställning.

Ett bifall till de av sakrevisionen framlagda förslagen skulle för ifrågasvarande verksamhet i dess helhet innebära följande. Statsverket skulle tillgodoföras 100 000 kronor av centraldepåns förlagskapital och 80 000 kronor från kristinehamnsdepån eller tillhoppa 180 000 kronor, varav 120 000 kronor skulle tillgodoföras fonden för förslag till statsverket och 60 000 kronor statsregleringen. 160 000 kronor skulle ställas till förfogande såsom kapitalinvestering, varav 150 000 kronor för De blindas förening och 10 000 kronor för hantverksskolan i Kristinehamn. Härtill skulle komma anslag å driftbudgeten för budgetåret 1950/51 med — såsom framgår närmare av det följande — 167 000 kronor för centraldepån och 40 000 kronor för De blindas förening eller tillhoppa 207 000 kronor, vilket i jämförelse med inne-

varande budgetår skulle innebära en ökning med 20 000 kronor. Då emellertid skillnaden mellan vad statsverket tillgodoföres och skulle få att utgiva såsom kapitalinsats uppgår till 20 000 kronor, innebär sakrevisionens förslag icke ökat medelsutlägg för statsverket i förhållande till innevarande budgetår.

Yttranden över sakrevisionens utredning.

Över sakrevisionens förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, statens blinddepånämnd, skolöverstyrelsen, styrelsen för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män, De blindas förening u. p. a. samt Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda.

Statskontoret biträder vad sakrevisionen anfört och föreslagit.

Med anledning av sakrevisionens förslag att försäljningen av färdiga varor skall överflyttas från centraldepån till De blindas förening har *statens blinddepånämnd* anfört i huvudsak följande.

Uppgiften att försälja av de blinda hantverkarna tillverkade, färdiga arbeten beredde icke depån några större problem under dessa första år. Mot slutet av år 1948 inträdde emellertid en omsvängning av läget. Efterfrågan på de färdiga varorna började successivt minska, och konkurrensen från borstbinderiindustrien ökade starkt. Samtidigt har såväl stat och kommun som den fria handeln arbetat på att genom koncentration av sina inköp till särskilda upphandlingsorgan ernå fördelaktigare inköpsvillkor. För de enskilda hantverkarna, som tidigare i stor utsträckning själva kunnat försälja sina produkter till avkänare i omedelbar närhet av sin verksamhet, har denna utveckling medfört nya och svåra problem. Sålunda ha många av de gamla köparna, såsom kommunala och statliga verk och inrättningar samt enskilda handlare, numera helt upphört att köpa var för sig och verkställa i stället sina inköp genom centrala organisationer, i regel belägna i Stockholm eller andra större städer. För de blinda hantverkarna nödvändiggör denna utveckling, att de kunna organisera avsättningen av sina produkter genom en central försäljningsorganisation, som har bättre möjlighet till direkt kontakt med de olika inköpsorganisationerna och dessutom kan hålla sig bättre orienterad angående utvecklingen i fråga om kvaliteter, modeller, priser etc.

Blinddepånämnden tillstyrker den föreslagna överflyttningen men framhåller, att den därigenom åstadkomna organisationen bör betraktas som ett provisorium. Nämnden har tidigare föreslagit, att hela rörelsen vid centraldepån skall överlätas till De blindas förening, givetvis med bibehållande av erforderliga statliga anslag. Det förefaller nämnden sannolikt, att detta sedan ytterligare erfarenhet vunnits kommer att visa sig vara den bästa organisationen.

De blindas förening har tillstyrkt överflyttningen men anfört, att frågan kommer i ett annat läge om centraldepåns rörelsekapital minskas i enlighet med sakrevisionens förslag. Föreningen framhåller, att uppdelningen av verksamheten på två företag icke kan anses tillfredsställande och att frågan bör omprövas så snart föreningen eller blinddepånämnden finner detta påkallat av omständigheterna.

Styrelsen för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män har anfört, att konkurrens mellan central och lokal försäljning av blindarbeten redan förekommer i Värmlands län. I stället för att försäljningen flyttas över till De blindas förening böra enligt styrelsens mening de redan förefintliga lokala försäljningsorganisationerna för blindarbeten göras mera effektiva. Dessa organisationer böra utvidga sin verksamhet och försäljningen decentraliseras. Detta skulle vara till största gagn för de blinda hantverkarna, vilka därigenom bl. a. skulle kunna utfå högre priser för sina alster än centraldepån kan erbjuda.

Skolöverstyrelsen har intet att erinra mot den föreslagna försöksverksamheten men hyser på grund av de erfarenheter, som redovisas från centraldepåns verksamhet, vissa farhågor för att även detta försök skall komma att ge negativt resultat. Överstyrelsen är tveksam om möjligheten att förena en affärsmässigt driven central försäljning av blinda hantverkares alster med en bibehållen och intensifierad verksamhet i samma syfte genom de lokala blindföreningarna. Stora risker föreligga enligt överstyrelsen för att lokalföreningarna upphöra med sin verksamhet, därest de på grund av statsmakternas ingripande finna densamma överflödig eller rent av motverkad. Sakrevisionen hade uttalat farhågor för en dylik utveckling främst ur ekonomiska synpunkter. Enligt överstyrelsens mening är dessa förenings verksamhet av så vital betydelse för de blinda, att den icke utan men, även fränsett de ekonomiska konsekvenserna, kan undvaras. Överstyrelsen finner därför påkallat med intim kontakt mellan blinddepånämnden och lokalföreningarna under försöksåren och samråd vid definitivt ställningstagande i avsättningsfrågan. Överstyrelsen ifrågasätter också hurvida ej statsmedlen skulle komma till större nytta, därest de användes som bidrag till de lokala organisationernas verksamhet än för central verksamhet i en eller annan form.

Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda har icke ansett sig kunna bedöma förslaget om överflyttning.

Blinddepånämnden framhåller i anledning av sakrevisionens förslag att centraldepåns rörelsekapital skall minskas med 100 000 kronor, att en sådan minskning enligt nämndens mening f. n. skulle bli ödesdiger för verksamheten under det kommande året. Som skäl för denna uppfattning anför nämnden följande.

Den försäljningsminskning av material till manliga hantverkare, som inträtt det senaste året, är beroende på de nuvarande svårigheterna för de blinda att finna avsättning för sina varor. Omsättningen var för tiden 1/7 1948—31/12 1948 618 000 kronor, för tiden 1/1 1949—30/6 1949 427 100 kronor, för tiden 1/7 1949—31/12 1949 435 900 kronor. Allt eftersom hantverkarna få hjälp härmed, kommer emellertid deras produktion att öka, och därav följer också att omsättningen av råvaror kommer att stiga. Då nämnden anser, att möjligheter föreligga till en icke obetydlig försäljningsökning av de blindas produkter, finner nämnden det icke tillrådligt att f. n. minska rörelsekapitalet. Därest lägre råvarupriser skulle inträda, bli givetvis förutsättningarna annorlunda, och under sådana förhållanden är det självklart, att nämnden själv kommer att taga initiativ till en anpassning av rörelseka-

pitalet med hänsyn till det minskade behov, som därvid kan komma att uppstå.

Beträffande kreditgivningen till de blinda hantverkarna vill nämnden framhålla, att det f. n. skulle bereda de blinda hantverkarna ytterst stora svårigheter, om 30-dagarskrediten skulle strikt tillämpas såsom sakrevisionen föreslagit. De blinda hantverkarna förfoga ytterst sällan över eget rörelsekapital och äro dessutom i regel nödsakade att på den del av försäljningen, som sker direkt till egna kunder, lämna en kredit på mellan en och tre månader. Att hantverkarna härvid själva äro i behov av en något smidigare anpassning av kredittiden torde vara obestriddigt.

Centraldepån har efter sakrevisionens påpekande i medio av 1948 sökt att så strängt som möjligt uppehålla 30-dagarskrediten, men detta har medfört en viss ökning av arbetet vid depån och därmed också en ökning av omkostnaderna.

Hantverkarna måste nu köpa i mindre partier än tidigare, varför antalet expeditioner blir större. Genomsnittsvärdet för varje leverans var för tiden 1/7 1948—31/12 1948 195 kronor, för tiden 1/1 1949—30/6 1949 120 kronor samt för tiden 1/7 1949—31/12 1949 144 kronor. En förlängd kredittid till tre månader skulle väsentligt förbättra förhållandena för den blinde, då han därigenom kunde hålla sig med ett bättre sammansatt råvarulager och leverera de order han får snabbare.

Den kassarabatt om 2 %, som f. n. utgår vid likvid inom 30 dagar, verkar självfallet i den riktningen, att alla, som ha möjlighet att betala inom denna tidsfrist, också utnyttja 30-dagarsbetalningen.

Centraldepåns rörelsekapital utgör f. n. 610 000 kronor samt genom tillskott i form av lån från De blindas förening 125 000 kronor eller sammanlagt 735 000 kronor.

Enligt preliminärt bokslut per den 31/12 1949 voro centraldepåns tillgångar disponerade på följande sätt:

Tillgångar:	Skulder:		
Råvarulager, manliga avd.	448 900	Varuskulder	39 400
Varulager, kvinnliga avd.	42 000	Lån från De blindas förening	125 000
Färdiglager, manliga avd.	99 000	Förlagskapital	610 000
Utestående fordringar	114 000		
Kassa, postg. o. bank	70 500		
	774 400		774 400

Någon mera avsevärd förändring i dessa dispositioner torde knappast vara att förvänta. Om De blindas förening enligt sakrevisionens förslag skall övertaga lagret av färdiga varor den 1 juli detta år, avgår från föreningens tillgodohavande omkring 99 000 kronor. Om emellertid återstoden av skulden till De blindas förening, ca 26 000 kronor, skall återbetalas till föreningen och samtidigt 100 000 kronor av förlagskapitalet återbäras till statsverket, blir centraldepåns likviditet ohållbar.

Då centraldepån icke äger rätt att genom lån, växelaccepter etc. klara tillfälliga likviditetssvårigheter, är det ofrånkomligt, att rörelsekapitalet dimensioneras efter de toppbelastningar, som inträda under verksamhetsåret.

Nämnden har vidare anfört, att huvuddelen av borstbinderiråvarorna fortfarande måste köpas i dollarvaluta. Då centraldepån måste utnyttja sina inköpslicenser inom föreskriven tid, är det nödvändigt att köpa förhållandevis stora kvantiteter åt gången. Under normala förhållanden kunna i regel

loco-partier inköpas oftare, varvid lagerhållningen kan hållas väsentligt mindre utan att sortimentet förminsкас i sådan utsträckning, att de blinda hantverkarnas inköpsmöjligheter försvåras. Så länge de nuvarande importrestriktionerna gälla, synes det nämnden ofrånkomligt, att lagerhållningen uppehålls vid ungefär den nuvarande nivån.

De blindas förening delar blinddepånämndens uppfattning, att centraldepåns förlagskapital icke bör minskas. Föreningen framhåller, att den vid förhandlingarna med sakrevisionen mycket starkt understrukit, att en förutsättning för föreningens åtagande av produktförsäljningen måste vara, att centraldepån för materialförsäljningen får sådana resurser till sitt förhållande att den utan bidrag från blindorganisationen kan bedriva sin försäljning av råvaror i erforderlig omfattning. Med hänsyn till övrig verksamhet anser sig föreningen f. n. icke kunna iklåda sig större förpliktelser än som förutsatts i sakrevisionens förslag. Föreningen har icke funnit de av sakrevisionen anförda skälen för minskningen av förlagskapitalet så övertygande, att den kunnat frångå sitt eget på 40-årig verksamhet grundade omdöme. Enär föreningen såsom bas för beräkningarna av sina åtaganden utgått från ett oförändrat förlagskapital för råvaruförsäljningen om 610 000 kronor, skulle, framhåller föreningen, därest sakrevisionens förslag om sänkning av depåns kapital genomföres, en viktig förutsättning för föreningens inkoppling bortfalla. Föreningen påpekar även, att det är otänkbart, att depån den 1 juli 1950 skall kunna betala lånen till föreningen å 125 000 kronor och samtidigt minska sitt förlagskapital med 100 000 kronor. Värde av det lager av färdigvaror, som vid denna tidpunkt skulle övertagas av föreningen, beräknar föreningen till något över 100 000 kronor, varför ett belopp å ungefär 125 000 kronor i så fall skulle frigöras på annat sätt. Föreningen säger sig dock icke ha någon invändning mot att förlagskapitalet sedermera minskas i sådan utsträckning, som är möjlig utan förfång för rörelsen.

Beträffande sakrevisionens erinringar med anledning av granskningen av rörelsen under budgetåret 1948/49 anför *blinddepånämnden*, att den är medveten om att principiellt sett ingen vinst på rörelsen bör uppstå. Nämnden framhåller samtidigt omöjligheten av att beräkna försäljningsprisen så noggrant, att vinst eller förlust icke uppstår. Då det varit absolut ofrånkomligt för ändamålsenlig uppläggning av varorna har viss komplettering av hyllinredningen i lagerlokalerna skett, vilket bekostats av vinstmedel enär andra medel ej stodo till förfogande. Det är enligt nämnden omöjligt att mer än ett år i förväg exakt beräkna omkostnaderna och kollektivanställdas löner. Nämnden måste därför ges möjlighet att belasta rörelsen för eventuella opåräknade merkostnader.

Vidare framhåller nämnden, att försäljningspriserna icke kunna fixeras så exakt att vare sig vinst eller förlust uppstår å rörelsen. I den mån det är möjligt synes någon liten nettovinst böra uppstå och nämnden föreslår, att densamma får balanseras på vinst- och förlustkontot. För det fall en kraftigare prissänkning på sådana varor som depån lagerför skulle inträffa

något år, måste möjlighet enligt nämndens mening finnas att täcka därigenom uppkomna förluster med balanserade vinstmedel.

Styrelsen för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män avstyrker förslaget att kristinehamnsdepån skall nedläggas.

Styrelsen meddelar, att dess depå under budgetåret 1948/49 försålde arbetsmaterial för 117 410 kronor och vid skolan förfärdigade arbeten för 30 825 kronor. Depån redovisade en årsvinst av 4 860 kronor. De ur anslaget till centraldepån bestridda kostnaderna för kristinehamnsdepån — för avlöningar och fria frakter — uppgingo till 13 215 kronor.

Om endast elevelster i framtiden skulle försälgas, skulle lönekostnaderna härför enligt styrelsens mening belöpa sig på ca 8 000 kronor. Omkring 90 % av elevarbetena säljas av f. d. elever och expedieras fraktfritt genom att förpackas tillsammans med arbetsmaterial. Styrelsen framhåller, att de blinda ha sin största inkomst av ifrågavarande arbeten och att de i stor utsträckning anlita skolan, då detta är synnerligen gynnsamt vid brådskande beställningar eller svårare arbeten. Vid ett eventuellt nedläggande av materialdepån blir det enligt styrelsen på grund av fraktkostnaderna icke möjligt för de blinda att erhålla färdiga arbeten från skolan i samma utsträckning. Styrelsen framhåller vidare fördelarna av att f. d. elever genom materialförsäljningen kunna stå i kontakt med skolan.

Skolöverstyrelsen avstyrker likaledes förslaget att kristinehamnsdepån skall nedläggas. Med anledning av den ställning riksdagen vid upprepade tillfällen tagit till frågan och då föreliggande förslag till omorganisation av den centrala verksamheten endast innebär ett provisorium ifrågasätter styrelsen lämpligheten av att vidtaga större ändringar i kristinehamnsdepåns verksamhet. Styrelsen anför vidare i huvudsak följande.

En viss rationalisering torde dock redan nu kunna genomföras genom att de kunder, som göra sina materialinköp dels från depån i Kristinehamn och dels från centraldepån, hänvisas att göra samtliga inköp från en och samma depå. Det är antagligt, att kristinehamnsdepåns verksamhet härigenom skulle inskränkas i betydande grad, så att en minskning av lönekostnaderna kunde ske. Försäljningen av elevernas arbeten måste, som sakrevisionen också förutsätter, fortfarande uppehållas, men detta torde ej vara möjligt utan att viss personal står till förfogande, vilket sakrevisionen tycks ha förbisett. Skolans styrelse håller före, att ett anslag till löner för denna verksamhet måste beräknas till 8 000 kronor. Häremot har skolöverstyrelsen intet att invända. Skulle det visa sig möjligt att med samma lönekostnader driva materialförsäljningen i något reducerad utsträckning, torde inga ekonomiska skäl kunna åberopas för depåns nedläggande, då man ej torde riskera att den kapitalbehållning, som sakrevisionen räknar med att överföra till statskassan, skulle bli förminskad under försöksperioden utan måhända delvis kunna inlevereras efter ett år, därest försäljningen skulle sjunka nämnvärt och alltså mindre rörelsekapital skulle visa sig erforderligt. Överstyrelsen kan ej heller bortse från den pedagogiska motivering skolstyrelsen anfört för depåns bibehållande.

Departementschefen.

När statsmakterna fattade beslut om inrättande av centraldepån för blindas arbeten avsågs, att centraldepåns huvuduppgift skulle vara att upphandla och till de blinda hantverkarna försälja material för deras borst- och korgtillverkning. Centraldepån skulle emellertid också handha försäljningen av den överskottsproduktion, som icke kunde försälas av hantverkarna själva eller genom de lokala organisationernas förmedling. Centraldepån trädde icke i verksamhet förrän år 1947; under mellantiden sköttes depåverksamheten i provisoriska former. Under den första tiden av centraldepåns verksamhet förelågo svårigheter att erhålla material för de blindas tillverkningar. Däremot var avsättningen av produkterna, som under krigstiden varit mycket god, ännu icke förknippad med några svårigheter. Sådana framträdde dock ganska snart. F. n. synas enligt föreliggande uppgifter avsevärda svårigheter möta för de blinda att finna avsättning för sina tillverkningar. Anledningen härtill torde främst vara att konkurrensen från industriens sida ökat sedan råvarutillgången blivit bättre. Vidare synes utvecklingen gå i riktning mot en alltmer markerad centralisering av inköpen, vilket minskar möjligheterna för de enskilda hantverkarna och de lokala organisationerna att göra sig gällande. I viss mån torde den omständigheten inverka, att på några håll organisationer, som tidigare medverkat vid avsättningen av blindtillverkade varor, numera inskränkt eller nedlagt sin verksamhet.

Såsom anmälts för riksdagen i propositionen 1949: 115 åsamkades centraldepån under sin första verksamhetstid en förlust av ca 72 000 kronor. Med anledning härav och på grund av erinringar från blinddepånämndens sida mot den nuvarande organisationsformen uppdrog Kungl. Maj:t den 24 september 1948 åt statens sakrevision att företaga en översyn över ifrågavarande verksamhet och formerna för dess bedrivande. Utredningsresultatet föreligger nu. Det mest väsentliga problem som sakrevisionen fått att taga ställning till i samband med utredningen har varit frågor om försäljningen av de färdiga varorna och organisationen för densamma.

Sakrevisionen har icke föreslagit någon förändring beträffande centraldepåns försäljning av material åt blinda hantverkare. Däremot anser sakrevisionen, att försäljningen av de manliga blinda hantverkarnas alster icke bör ske i statlig regi. Denna sin uppfattning har sakrevisionen utförligt motiverat. Något förslag på längre sikt rörande försäljningen av färdiga varor har emellertid icke framlagts. Sakrevisionen har i stället föreslagit en provisorisk lösning, innebärande att ifrågavarande verksamhetsgren skall överlåtas till De blindas förening och bedrivas i dennas namn men med statens stöd i form av förlagskapital, bidrag till driftkostnaderna och medgivande att utnyttja centraldepåns lokaler och personal. Sakrevisionen har härvid utgått ifrån att staten måste medverka till att avsättningen av de blindas varor främjas genom en förstärkt försäljningsorganisation.

Jag ansluter mig till sakrevisionens uppfattning på denna punkt. I enlighet med den principiella uppfattning som låg till grund för beslutet om centraldepåns inrättande måste det betraktas som en angelägen uppgift att säkerställa avsättningsmöjligheterna för de blindas varor. Jag är också ense med sakrevisionen om att de påtalade olägenheterna med en försäljningsverksamhet beträffande färdiga varor i statlig regi göra det önskvärt, att en annan form kan finnas för denna verksamhet. Ehuru det föreslagna provisoriet är förknippat med uppenbara olägenheter är jag därför beredd att tillstyrka, att försäljningen överlåtes till De blindas förening. Såsom sakrevisionen föreslagit bör frågan om den definitiva organisationen upptagas till behandling sedan ett par års erfarenhet av den provisoriska anordningen vunnits.

Enligt sakrevisionens förslag skulle staten och föreningen insätta vardera 150 000 kronor som förlagskapital för färdigvaruförsäljningen. Av statens kapitalinsats skulle 100 000 kronor uppvägas av en minskning med detta belopp av centraldepåns förlagskapital. Blinddepånämnden och De blindas förening ha anfört, att centraldepån icke med bibehållen likviditet kan gå förlustig detta kapital. Såsom skäl härför har bl. a. åberopats, att de internationella handelsförhållandena fortfarande nödvändiggöra en tidvis stor lagerhållning och därför föranleda betydande behov av kapital. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag det icke tillrådligt att f. n. minska centraldepåns kapital i enlighet med sakrevisionens förslag. Under sådana förhållanden kan jag emellertid icke heller tillstyrka, att staten bidrager med förlagskapital för färdigvaruförsäljningen i den föreslagna omfattningen. Statens insats bör enligt min mening begränsas till ett räntefritt lån å 100 000 kronor. En ökning av insatsen till 150 000 kronor bör göras beroende av huruvida det visar sig möjligt att minska centraldepåns kapital.

Enligt vad jag inhämtat är föreningen för sin del villig att insätta 150 000 kronor i rörelsen även om statens motsvarande insats såsom jag förordat göres beroende av en minskning av centraldepåns kapital.

I enlighet med det anförda bör å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisas ett investeringsanslag av 100 000 kronor under rubriken Lån till de blindas förenings försäljningsverksamhet. Såsom villkor för lånet bör föreskrivas, att det skall återbetalas i den händelse föreningen nedlägger sin ifrågavarande verksamhet. Lånet bör löpa räntefritt. I övrigt böra de av sakrevisionen föreslagna reglerna (s. 10—11) äga tillämpning med den jämkning som föranledes av mitt förslag rörande storleken av statens kapitalinsats. Frågan om avskrivning av nämnda anslag synes böra upptagas till prövning först i samband med ställningstagandet till den definitiva organisationen av ifrågavarande verksamhet. Jag tillstyrker vidare sakrevisionens förslag att till bidrag till driftkostnaderna för försäljningsverksamheten skall å driftbudgeten anvisas ett anslag av 40 000 kronor. Anslaget synes böra vara obetecknat och upptagas under rubriken Bidrag till de blindas förenings försäljningsverksamhet.

Jag övergår härefter till spørsmålet om materialdepån vid hantverkssko-

lan i Kristinehamn för blinda män. Vid upprepade tillfällen ha förslag om nedläggande av denna depå framlagts. Det väsentliga motivet till att dessa förslag icke bifallits synes ha varit en önskan att avvakta erfarenhet från centraldepåns verksamhet innan frågan om kristinehamnsdepåns bestånd slutgiltigt avgöres. Sistnämnda depå handhar liksom f. n. är fallet med centraldepån både försäljning av råmaterial för de blinda hantverkarna och av färdiga varor, i detta fall sådana som tillverkats av eleverna vid hantverksskolan. Av den utredning som framlagts av sakrevisionen framgår, att minst två tredjedelar av kristinehamnsdepåns kunder i fråga om råmaterial även äro kunder hos centraldepån. Någon olägenhet för de blinda hantverkarna synes därför knappast vara att befara om materialförsäljningen vid depån nedlägges. Hantverksskolans styrelse, vilken liksom skolöverstyrelsen avstyrkt sakrevisionens förslag, har också lagt huvudvikten vid att försäljningsmöjligheterna i fråga om de av skolans elever tillverkade varorna skulle försämrast om depån nedlägges. Jag kan icke finna denna invändning bärande. Försäljningen av färdiga varor synes endast uppgå till ett belopp av ca 30 000 kronor för år. Denna försäljning torde vid behov kunna ske genom De blindas förenings planerade försäljningsorgan. Icke heller de av skolöverstyrelsen och hantverksskolan åberopade pedagogiska skälen synas nödvändiggöra ett bibehållande av depån. Under sådana förhållanden synes avgörande vikt böra tillmätas de rent ekonomiska skäl, som tala för ett nedläggande. Det synes sålunda sannolikt, att en centraliserad upphandling av råvaror ger de bästa förutsättningarna för att erhålla låga priser. På grund härav och då de årliga kostnaderna för kristinehamnsdepåns drift äro betydande — under budgetåret 1948/49 ca 13 000 kronor — har jag kommit till den uppfattningen, att depån nu bör nedläggas. Depåns kapital bör disponeras i stort sett enligt sakrevisionens förslag. Det under fonden för förslag till statsverket anvisade beloppet, 20 000 kronor, bör återbetalas. Ett belopp av 10 000 kronor av överskottsmedlen bör ställas till förfogande såsom rörelsekapital för försäljningen av elevarbeten. Återstoden bör redovisas över budgeten. I det följande föreslår jag vidare, att ett belopp av 6 000 kronor till personal vid hantverksskolan övergångsvis beräknas för nästa budgetår under centraldepåns driftkostnadsanslag. Detta synes motiverat med hänsyn till arbetet med depåns avveckling och ordnandet av nya former för försäljningen av elevarbetena.

Sakrevisionen har riktat viss kritik mot åtgärder, som blinddepånämnden vidtagit med avseende på rörelsen vid centraldepån under budgetåret 1948/49. I främsta rummet har behandlats frågan om fördelningen av kostnaderna mellan rörelsen och driftkostnadsanslaget. Jag vill framhålla, att vissa svårigheter otvivelaktigt förelegat för nämnden på grund av den form som valts för verksamhetens organisation och på grund av att driftkostnadsanslaget f. n. är obetecknat. Av utredningen framgår emellertid, att vissa brister fortfarande vidlåda den inre organisationen inom nämnden och depån. Jag har för avsikt att upptaga till övervägande i vilken utsträckning

mera preciserade bestämmelser rörande nämndens och depåns verksamhet böra meddelas.

Såsom blinddepånämnden anfört synas försäljningspriserna icke kunna fixeras så exakt att vare sig vinst eller förlust uppstår. Det synes icke vara något att erinra mot att prissättningen såsom nämnden föreslagit sker i syfte att någon liten nettovinst skall uppstå samt att denna balanseras i syfte att användas t. ex. för att täcka förlust i samband med en kraftigare prissänkning.

Medelsbehovet under driftkostnadsanslaget för budgetåret 1950/51.

Blindepånämndens framställning.

Till Driften av centraldepån för blindas arbeten har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 187 000 kronor, varav 114 500 kronor beräknats för avlöningar och 72 500 kronor för omkostnader.

Statens blinddepånämnd har (skr. 29/8 1949) hemställt, att anslaget uppräknas med 8 450 kronor till 195 450 kronor.

Under anslagsposten till avlöningar har nämnden beräknat en ökning med 6 350 kronor. Härav avse 5 559 kronor lön till ytterligare en lagerarbetare för avdelningen för färdiga varor och 480 kronor arvode till rektorn vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män, vilken har ansvaret för kristinehamnsdepån. Sistnämnda arvode har utgått under nämndens hela verksamhetstid, ehuru särskilda medel för ändamålet icke beräknats. Under omkostnadsposten har räknats med en minskning av medelsbehovet för fria frakter med 3 500 kronor i förhållande till vad som beräknats för innevarande budgetår samt en höjning av medelsbehovet till porton med 2 100 kronor. Ändringarna föranledas av att det visat sig lämpligast att sända vissa varor som postpaket. Vidare har räknats med en ökning av medelsbehovet för telefonavgifter, kontorsmateriel och diverse omkostnader med resp. 500, 1 500 och 1 500 kronor.

Kostnadsberäkningarna framgå närmare av den till detta protokoll fogade bilagan.

Sakrevisionens yttrande.

Statens sakrevision har i samband med sin förenämnda utredning även avgivit förslag till beräkning av medelsbehovet under driftkostnadsanslaget för budgetåret 1950/51. Sakrevisionen har därvid förutsatt att — i enlighet med dess i utredningen gjorda förslag — försäljningen av manliga avdelningens färdiga varor överlämnas till De blindas förening och att materialdepån i Kristinehamn nedlägges. På grund härav har sakrevisionen beräknat, att det av blinddepånämnden till avlöningar beräknade beloppet kan minskas med sammanlagt 22 347 kronor. Sakrevisionen har för avlöning av lagerchef beräknat 7 800 kronor, medan blinddepånämnden för ändamålet

tagit upp 8 400 kronor. Enligt sakrevisionen hade vid befattningens inrättande månadslönen beräknats till 700 kronor och en successiv höjning till detta belopp ställts i utsikt för den nuvarande lagerchefen, som f. n. erhåller 600 kronor för månad. Sakrevisionen har ansett 650 kronor i månaden tillräckligt under nästa budgetår. Sakrevisionen har omräknat lönerna för de kollektivavtalsanställda. Med hänsyn till sannolik förbättring av lagerarbetets organisation och förutsatt nedbringande av lagerhållningens omfattning anses posten till avlöning åt kontorsbud och extra arbetskraft kunna minskas med 3 000 kronor. Kostnaderna för postpaket böra påföras posten till fria frakter i stället för posten till porton. Sakrevisionen har avstyrkt höjning av posten till kontorsmateriel. En särskild post till reseersättningar föreslås av sakrevisionen, som bl. a. med hänsyn därtill även föreslår minskning av posten till diverse omkostnader.

Sakrevisionen tillstyrker sålunda, att för budgetåret 1950/51 för avlöningar beräknas ett belopp av i avrundat tal 95 000 kronor och för omkostnader ett belopp av 72 000 kronor. Depåns driftkostnadsanslag skulle härigenom uppgå till 167 000 kronor eller 20 000 kronor mindre än som anvisats för innevarande budgetår. Beträffande anslagetets beteckning framhåller sakrevisionen, att vissa skäl med hänsyn till depåverksamhetens art i och för sig tala för blinddepånämndens förslag att anslaget anvisas som förslagsanslag. Då emellertid det anvisade beloppet enligt sakrevisionens mening bör anses utgöra ramen för statens hjälp, har sakrevisionen icke ansett sig böra tillstyrka nämndens förslag.

Departementschefen.

Sakrevisionens beräkning av medelsbehovet under nästa budgetår synes i stort sett böra godtagas. Såsom jag tidigare anfört bör emellertid enligt min mening för nästa budgetår övergångsvis beräknas ett belopp av 6 000 kronor för personal vid hantverksskolan i Kristinehamn. Vidare föreslår jag, att det för arvoden till nämndens ledamöter avsedda beloppet uppräknas med 2 000 kronor. F. n. åtnjuter en av nämndens ledamöter arvode med 2 400 kronor för år och en annan arvode med 1 200 kronor för år. Nämndens ordförande och övriga ledamöter åtnjuta icke ersättning. Det synes rimligt, att ordföranden tillerkännes arvode med visst belopp för månad. Övriga ledamöter som nu icke ha ersättning böra erhålla arvode för sammanträdesdagar. De närmare bestämmelserna rörande arvoden böra utfärdas av Kungl. Maj:t med hänsynstagande till den tjänstgöring ordföranden och ledamöterna ha vid centraldepån.

Blindepånämnden har hemställt, att nu ifrågavarande anslag skall anvisas såsom förslagsanslag. Sakrevisionen har avstyrkt förslaget. Enligt min mening bestridas från omkostnadsposten under anslaget vissa kostnader av sådan art, att de böra utgå från en förslagsvis anvisad post. Detta gäller kostnaderna för fria frakter till blinda hantverkare samt för transporter. Dessa äro i särskilt hög grad beroende av materialförsäljningens omfattning. De blinda hantverkarna böra exempelvis icke gå förlustiga för-

månen av fria frakter av den anledningen att kostnaderna för ändamålet blivit alltför lågt uppskattade. Jag föreslår därför, att nu ifrågavarande anslag anvisas förslagsvis med en högstbestämd avlöningspost och en förslagsvis beräknad omkostnadspost. Kungl. Maj:t bör endast äga medgiva överskridande av sistnämnda post i den mån så erfordras för bestridande av fria frakter samt transporter i övrigt. Anslaget bör upptagas till (167 000 + 6 000 + 2 000) 175 000 kronor, varav till avlöningar 103 000 kronor och till omkostnader 72 000 kronor.

Fortsatt disposition av visst anslag.

För beredande av lämpliga bostäder och arbetslokaler åt blinda samt för att de blindas förening i sin allmänna blindvårdsverksamhet skulle få tillgång till mera ändamålsenliga lokaler för administrations- och andra ändamål anvisade riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till Lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda ett investeringsanslag av 500 000 kronor (prop. 1946: 2 s. 103, statsutsk. utl. nr 17, rd. skr. nr 21).

1949 års riksdag medgav, att nämnda anslag finge disponeras jämväl under budgetåret 1949/50 (prop. 140, statsutsk. utl. nr 117, rd. skr. nr 205).

Enligt vad jag inhämtat har byggnadstillstånd numera beviljats för ifrågavarande byggnad. Det är emellertid osäkert, om anslaget kan utbetalas före utgången av budgetåret 1949/50. Med hänsyn härtill torde riksdagens bemyndigande att disponera anslaget även under nästa budgetår böra utverkas.

Hemställan.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande stat för centraldepån för blindas arbeten, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1950/51:

Stat.

1. Avlöningar	103 000
2. Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	72 000

Summa kronor 175 000;

dels för budgetåret 1950/51 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa

till *Driften av centraldepån för blindas arbeten* ett förslagsanslag av 175 000 kronor;

till *Bidrag till de blindas förenings försäljningsverksamhet* ett anslag av 40 000 kronor;

dels för budgetåret 1950/51 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till *Lån till de blindas förenings försäljningsverksamhet* anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor;

dels ock medgiva, att det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 anvisade investeringsanslaget till *Lån till uppförande i Stockholm av en byggnad för blinda* må disponeras jämväl under budgetåret 1950/51.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ralph Sterner.

Tablå över anslaget till driften av centraldepån för blindas arbeten.

	Enl. prop. 115/1949	Blindepå- nämndens beräkning	Sakrevi- sionens beräkning
	kronor	kronor	kronor
A v l ö n i n g a r			
<i>Centraldepån</i>			
Föreståndare	13 200	13 200	13 200
Kassörska tillika bokförelerska	6 816	6 816	6 816
Fyra kontorsbiträden	21 168	21 168	21 168
Ett kontorsbiträde	4 728	4 728	4 728
Föreståndarinna för kvinnl. avd.	6 816	6 816	6 816
Biträde för kvinnl. avd.	4 760	4 800	4 800
Lagerchef	8 400	8 400	7 800
Lagerföreståndare f. avd. f. färd. arb.	6 000	6 000	—
Leveransförman	6 039	6 039	5 919
Lagerarbetare å materialavd.	5 679	5 679	5 559
» » »	5 559	5 559	5 559
» » »	5 407	5 407	5 439
» » avd. f. färd. arb. (föreslagen ny tjänst)	—	5 559	—
Kontorsbud och extra arbetskraft	5 000	5 000	2 000
Vaktmästare tillika eldare	1 292	1 292	1 292
Tjänstgörande nämndledamöter	3 500	3 600	3 600
<i>Kristinehamnsdepån</i>			
Föreståndare	—	480	—
Packmästare	5 448	5 448	—
Kontorsbiträde	4 860	4 860	—
	114 672	120 851	94 696
O m k o s t n a d e r			
Fria frakter till blinda hantverkare	27 500	24 000	26 000
Borststrättillverkningen	4 000	4 000	4 000
Biltransporter	20 000	20 000	20 000
Värme	4 200	4 200	4 200
Belysning och vatten	1 200	1 200	1 200
Porton	3 500	5 600	3 500
Telefon	1 500	2 000	2 000
Städning och renhållning	3 000	3 000	3 000
Kontorsmateriel	4 500	6 000	4 500
Försäkringar	100	100	100
Resersättningar	—	—	1 000
Diverse omkostnader	3 000	4 500	2 500
	72 500	74 600	72 000
Tillhopa	187 172	195 451	166 696